

HET LAND VAN HERLE

Tijdschrift en contactorgaan

voor vrienden en beoefenaars van de historie van oostelijk Zuid-Limburg

In hoeverre is „der Koehp va Hehle“ een historisch persoon?

In het vorige nummer van Het Land van Herle stond een verhaal in het Heerlens plat van de vorige eeuw en ook nog in een ongebruikelijke spelling: „een vertelzel van der ouwe Franzoes“, een Heerlenaar die in het Napoleontische leger had gevochten. Misschien hebben meerdere lezers -al hardop lezend- het verhaal kunnen volgen, dat een kolderachtige wending neemt, wanneer de oude „Koehp“ over zijn belevenissen tijdens de veldtocht van Napoleon in Spanje vertelt. Die veldtocht is een zeer harde en bloedige strijd geweest waarop van toepassing is wat „Koehp“ tegen de schrijver zei: Wij maakten er toen op één dag meer dood dan nu in een hele oorlog (blz. 71). -Dat is gezegd in 1882, vóór de moderne oorlogen.- In het verdere verhaal volgen geen voorbeelden van die schrijnende werkelijkheid: integendeel, wat volgt zijn zotte belevenissen van een oersterke vent die wel honderd vijanden gemassacreerd heeft; er zelfs één keer zes tegelijk aan zijn bajonet reeg (blz. 73). Een luguber beeld, dat spoedig wordt vervangen door het verhaal hoe „Koehp“ in zijn eentje weet te ontsnappen aan een overmachtige vijand. Als een reus pakte hij een Spanjaard bij de kraag en slingerde hem door de lucht, zodat er 27' onderste boven rolden. Hij was zo gevaarlijk dat de generaal een kanon liet aanrukken om hem overhoop te schieten. „Koehp“ greep weer een Spanjaard, wel 300 pond (!) zwaar, en smet hem door de kasteelmuur, zodat hij door het ontstane gat kon ontsnappen. Zelfs de cavaleristen konden hem niet inhalen. De kolder stijgt ten top, wanneer hij plotseling in zee duikelt, een

walvis hem opslokt en tenslotte weer uitspuwt, en wel bij Rusland. Daar beginnen de dwaze avonturen in de vrieskou, zoals beschreven in het hierna volgende tweede „vertelzel“ uit de „Almanak van de Limburger Courier“ van 1883.

Het is duidelijk dat dergelijke kolder nauwelijks iets met historie heeft te maken. „Der Koehp va Hehle“ met zijn ongelooflijke prestaties in de oorlog is een fantasie-figuur van de dialectschrijver M. Kessels. Voor hem is het een beer van een vent, die dozijnen vijanden aankon, wiens opvallende figuur bij vriend en vijand bekend was; de roep „doa is der Koehp va Hehle“ boezemde de Fransen vertrouwen in en joeg Spanjaarden, Russen en Duitsers de stuipen op het lijf. De schrijver Kessels heeft een heel andere figuur voor ogen gehad dan het magere, schriële soldaatje dat op het Kerkplein staat, hoe leuk het overigens ook is.

Kessels liet zijn dwaze verhalen spelen in werkelijke oorlogen. Bij de eerste twee vertelsels dienen zij alleen als algemeen kader. In het derde verhaal, waarin „der Koehp“ de veldslagen bij Waterloo meemaakt, -dat in 1922 als boekje werd uitgegeven- verwerkte Kessels veel reële feiten uit het verloop van de veldslagen: die bij Ligny op 16 juni tegen de Duitsers en die bij Waterloo op 18 juni tegen de gezamenlijke geallieerden.

In die historische werkelijkheid laat Kessels zijn „Koehp“ rondtarten: hij staat met de Franse generaals haast op voet van gelijkheid, mag met Napoleon praten, in zijn eentje maakt hij bij Ligny een Duitse batterij van 6 kanonnen onschadelijk; bij Waterloo voert hij een soort slap-stick-klucht op in een oude watermolen: tuimelt in een ton meel, ziet er uit als een spook, valt in de Molenbeek, belandt tussen varkens, draait zeven Engelse soldaten die nieuwsgierig hun kop door een gat in de muur steken, de nek om en smijt ze in de molenvijver. Dat alles temidden van de bekende feiten uit die veldslagen. Kessels moet vóór het schrijven een gedetailleerd boek over de slag bij Waterloo hebben gelezen, waaruit hij plaatsnamen, personen en feiten voor zijn vertelling overnam. Tussendoor laat hij „Koehp“ kritiek uiten op Napoleons aanpak van de gevechten. Maar „Koehp“ blijft de kolde-rieke persoon, zijn belevenissen hebben niets met historie te maken¹.

Anderzijds deed Kessels het voorkomen, alsof er werkelijk een Heerlenaar met enthousiasme onder keizer Napoleon had gediend en graag daarover vertelde. Hij gaf concrete aanwijzingen over zijn persoon: zijn leeftijd, zijn huwelijk, het jaar waarin zijn vrouw overleed, iets over zijn kinderen en kleinkind. Op grond van deze gegevens heeft de heer Hoenkamp een persoon opgespoord die model gestaan kan hebben voor „der Koehp“: Edmond Moonen uit Heerlerheide, ofschoon deze slechts een heel korte tijd in het Napoleontische leger kan zijn geweest (Het Land van Herle, 1982, nr. 3 blz. 68). Het is mogelijk, maar vermoedelijk

heeft Kessels ook in dit opzicht slechts een quasi-historisch persoon opgevoerd.

Eén aanwijzing b.v. lijkt duidelijk verzonnen: een zoon van „Koehp” zou metselaar geweest zijn en dodelijk zijn verongelukt door de val van een steiger bij de bouw van de kerk te Heerlerheide (1838). Daarvan is in het bevolkingsregister van Heerlen of in de parochiekroniek niets te vinden². Wel zijn in 1868 een vader en twee zoons bij het schilderen van het kerkplafond naar beneden gestort en zwaar gewond³. -Kessels schijnt zijn held te localiseren in Welten, waar hij op zijn oude dag een huisje bewoonde in de buurt van de herberg van „vrouw Sjtiefs” (boekje blz. 8 en 13). Dat het hem niet om historie gaat, onderstreept Kessels door „Koehp” met zijn makker te voet een afstand van bijna 200 km in twee en een halve dag te laten afleggen. Zij vertrekken op 13 juni 's middags uit Heerlen en bereiken op 15 juni 's avonds bij Charleroi de voorhoede van het Franse leger (boekje blz. 13, 19 en 20)⁴.

De vraag, of er een Heerlenaar als prototype voor „der Koehp” heeft gediend, is waarschijnlijk een overbodige vraag. Kessels heeft ook hier geen historieschrijver willen zijn.

Met het opstel van de heer Hoenkamp zijn echter belangrijker vragen aangesneden: Hebben in de tijd van Napoleon veel jonge mannen uit Heerlen en omgeving in de Franse legers gedwongen dienst moeten nemen? Wat is hun lot geweest? En aansluitend: Is werkelijk een Heerlenaar met andere jonge mannen uit Zuid-Limburg zo enthousiast geworden, dat hij zich vrijwillig weer in dienst van Napoleon stelde, toen deze van Elba ontsnapte en het keizerrijk in Frankrijk wilde herstellen? De heer Hoenkamp heeft in gestage en noeste arbeid uit de Franse archieven te Maastricht en te Heerlen veel gegevens verzameld over de dienstplichtigen uit het kanton Heerlen tijdens de Napoleontische periode. Helaas is hij te vroeg uit ons midden weggerukt; op 28 oktober overleed hij plotseling.

Het zou geheel in de geest van de overledene zijn en tevens een eerbetoon aan hem, wanneer deze gegevens nader bewerkt konden worden en in dit tijdschrift gepubliceerd.

L. Augustus

NOTEN:

1. Ten overvloede laat Kessels het „der Koehp” aan het einde van het hierna afgedrukte verhaal zelf zeggen.
2. Vriendelijke mededeling van pastoor C. Clerx.
3. H. Hoofs, Heerlerheide, een dorp vol herinneringen, Heerlen 1982, blz. 5 en 6.
4. In het boekje staat de „viehtiende” bedoeld is de „viefthende”, want de volgende gebeurtenissen spelen duidelijk op de 16e juni.

Het vertelzel van der ouwe Franzoes OF der Koehp van Hehle.

II DEEL

Het woor mich te lank ier ich ins van het ouwt houw vernomme wie het hum in Rusland houw gegange, want wie me liest, motte doh de Franze schlech van de rees zie komme, drum ooch gong ich des angeren daags weer ins wandele um het ouwt weer an der hank te konne kriege, en richtig ich vong hum op de zelfde plaatsch woh heh wie het daags vuurher de kow woor an 't heuje. Hat ier de kow bow schieft, zaan ich tegen hum vuur mit em in der kal te komme. Nee heer zeet het ouwt de vaal prie is get lekkisch, ich mot nog e uurke heij blieve. Dan zal ich uch get compenei doeh, iehr verteld mich dan in der wiel ins wie et in Rusland mit uch woor aafgeloope. Dat zal gebure! kreeg ich vuur antwooth. — Heh zat zich noe zien mutsch get iggen nak hong zich het fluske dervan op het linke oer, ranscheerde zich der plak iggen hoas, schnoof ins, en maked zich zie eede piepke aan. — Vier wore gistere komme tot der ieschte daag dat ich in Rusland woor; zoe begos heh. Het woor aan e groet durp (zoe umtrent wie Hehle) woh ich doh woor en wo het neet rech zuver oet zoog, want alle oogenblikke woete vier van de Russe en de Kozakke uvervalle; maar ich zaan uch ze woete gewaar dat ze mit der Koehp van Hehle te doen houwe. Des ovends kunt der Napoleon en seet: Koehp doh is in deh busch inne gevierliche post te bezette, woh alle minutte kans is dat de kozakke doerbreke, gank dich doh op post scthooh en zich dat gee man durch kump, da kan ich en mien soldate deze nacht ins gerust schlope.

Maak dich geen onrow, zag ich, gee man kunt durch. En schnak gong ich noh minge post. Ewel ich zaan uch, het woor ooch neet kausche doh, want in het mitte van der winkterdaag in zoe inne groete busch des nachts, went het peedsduuster is, zoe moorzielig alling te scthoon, is nog lang neet plezeerig. En koom scthoon ich doh, of ich huur ooch al get, en zoog noe endan zoe get wie vuretige ooge; donnerknispel dink ich, zouwe het kozakke zieh? — dan wacht dan bren ich uch op der pels. Inderwiel wil ich ins kiekie of mie geweer ooch aaf zow gooh, want het kos diks bevrone zieh. Ich span der haan en probeer ins — miljoen doh geet het aaf! wat noe te doe? lane kos ich neet mieh, want dan heije ze mich lang der hoas umgedrient gehat. — O, dink ich, ich zal uch doe scthooh blieve en inderwiel laan ich op e neuits. — Ich reep wat der hoas lieje kos. Qui vive! wal ing kier of zes achter de gang; maar het bleef neet scthoon en koom al ummer op mich aan. Toch doh vilt mich bei, die keels konne gee Franz, angesch muste ze joh scthoon blieve. Ich dink roop op Hehlesch, dat zolle ze wal verscthoon. Halt! schreij ich, scthoon blieve! of! maar doh woet zich neet a geschtuurt. Ich reep nog eens halt! en sag, went ier bes heij dort komme how ich uch tot kaaf en went mie geweer gelane woor, loogt ier al lang doh; ondertussche krakde de struuk en veur mich scthong inne groete beer, inne kadee zoo groet wie in kow. Op e paar passe van mich bleef heh scthoon en bezut mich. Of heh mich kank en angst vuur mich hauw, weet ich neet, maar ich ewel neet voel, inderwiel dat heh mich sctheet te bekieke schnap ich hum mit der scthat en schloog em tege inne kiescheboom aah, dat heh nog rauw of mauw mie doog. —

Vroh woor ich evel, dat et zoe gemeklig gegange woor, want verschreckt houw ich mich toch en wool ooch graat der schrek aafdrinke doh ich noch get elsbittere in de flesch houw. In Rusland kriet me angesch niks es els en dat nog slechte prie, doh he mierendils geschmukkelde Pruus is; ich dach ooch heits de noe inne van deh Schpaansche konjak of maar inne gouwe Hehlesche klöre. Wie ich de flesch an der monk wil zette roetscht alweer get door de schtruk. Halt! Qui vive! Sctoooh blieve! reep ich. — Koebesky loot mich tot bei dich komme, ich doen dich niks, kreeg ich vuur antwoodt. O, zaan ich, bin ooch gaar neet bang vuur dich, drum kom, maar blief teen Rienische voot van mich aaf. Heh kunt noe noder en seet: Koebesky, doe kons gelukkig sie jong! Gank mit mich, doe weets euveschte hoopsgeeneraal-veldmaarschalk van de kozakke. Dat wuur jus dien element, dink ich, zoe ing duivele van kozakke te konno kommandeere; want die kozakke, dat zint ging luj, die schepsele hont hoar uver de hoet wie inne iesbeer en gras greun ooge in der kop. 's Ovends luchte die graat wie vuur; drum konne die ooch des nachts zoe goot zieh en gee wonder dat deh mich zoe goot kank, want dat woor inne hoopsman van de kozakke. Wat zeesde, Koebesky, vroogt heh weer, wens de noe nog derbei innige milioene roebele kreegs? en koom is het woat droet, dat heh mich wool roebele, of ich schloog em mit ing voes weer de kitsch, dat em de teng bataljonswies der hoas aafrabbelde en zaan: doe zows mich wille roebele? Huur op, Koebesky, huur op, doe has mich neet verschtange. Ich houw Roesisch gelt gemint; Dan has't het noe op Hehlisch umgezat kriege, zaan ich en maak dich maar gouw oet ming ooge! Der Napoleon ontřej wehde doen ich neet; nog neet vuur de ganze welt. Heh bezon zich oog gaar neet en woor op der schtel geblose.

Des murgens begos het tse sneeije; evel dat kan ich gaar neet schildere; doh veele ging flokke, maar ganze peedskare sneei. In e oogeblik loog heh zoe hoeg wie e hoes; domit kunt der Napoleon mich zelfs va post aaf hole en seet: Minne leeve Koehp, vier motte vluchte — langer konne vier het heij neet oethouwe — deze nacht zint mich alweer doezende soldate bevrore — en noe ooch weer deh grellige schneij. Wat, zaan ich, zouwe vier vluchte? nee, ging hank breed, of nee der Koehp mot neet mie leve! — Noe huur ins, seet der Napoleon, heije vier mit milioene Russe en Kozakke te doen, die kreege vier kling; maar noe hant vier met de elemente te doen en dohtege kan me ginne sabel, kanon of geweer gebroeke, drum loate vier ritireere, toch komme op het vregjoar weer truk. Evel noe heij blieve wuur onzin; vier bevroorte allemool. — Richtig geschproke, zaan ich, zoe zal het gescheije, en dadelik begonne vier os truk te trekke. Evel, goot begriep, vuur de kauw.

Deh evel neet in Rusland mieh is geweest, zouw neet wille gleuwe wie koath dat het doh is. Dinkt uch, het vuur bevroor os en vier koste gaar geen kogele mie geethe; dat heescht van die groete kanonskoegele. Vier moste ze maal allemool oet het ies houwe, want het ies woor jus zoo hel wie iezere. Geweerkoegele broekde vier wienig, dat gong deh maar allemool en toeschoer mit de bagenet. Vroeh wore vier, went vier maar zoe e bitschke vuur houwe om os ing beerekotelet of poeth te konne brone. Drinkte kos me niks es get elsbitter, (dat ding houw nog al e bitschke wermde in), angesch bevroert os alles igge lief. Vier moste os ooch maar ummer aan et goon houwe angesch bevrore vier an de eeth vas. Vier doschte ooch neet vas neve ee goh, opdat vier neet annee vas vrorre. Ich han gesieh, dat der wage van der Napoleon, deh in volle galop langs os vuurbei koom, op eemool mit de peeth agen eeth vas vvoor. Weh zouw het dan ooch tege zoe ing grellige kouw konne

*„Agen Welterhuske, woh ver ooch noch ins aa woare gewehs,
zaan ich „loate ver reks aaf sjlooh“.*

(Illustratie uit K.v.H. II)

volhouwe? — Alle oogeblikke bevrore der doezende en wen ich mit der Napoleon neet zoe vrieh hat in houwe, wure vier ooch pritsch geweest. — Der truktoch gong ziemlich goat, maar alle minute woete vier van de Russe en Kozakke uvervalle en doh han ich deks motte kiere, joh deks ganze regimente, opdat ze os de munitioen neet ontnome. Maar peume ooch! zoe lang es der Koehp derbeij woar, kreege zie het neet veehdig. Dat zoge ze evel ooch zelfs in; drum ooch woar alle momente inne van die hoopseuveschte beij mich um mich te konne beschteeke.

Ich weet nog — vier houwe op inne ovend aan e durp halt gehouwe, ich gleuf het woor Smolensky; ich koom graat van der Napoleon, woh ich ingow tas lingethie houw gedronke, doh kunt inne op mich aan, (ich zoog direk dat heh veul te zage houw en bin huj nog neet zieker dervan of het neet der keizer va Rusland zelf woar — heh wool mich ziene naam ooch neet sage), en schprik mich aah. Ich kos noe get beter Russisch en verschtong em woat vuur woat. Hehlewitsche Koesbesky, (dat wool zage: Hehlesche Koehp of Koehp va Hehle), gansky mit michewitsch, doe wetsky, watsch doea wil-sig en krigsky ingow prinsesewitsch vuur vrouwemid. Alzoe ich woeth wat ich wool en kreeg ing prinses vuur vrouw. Wat! zaan ich, zouw ich der Napoleon en mie Hehlisch Liesep verlote? Nee! nog neet vuur e ganz doetzend van die prinsesse. En wat souw ich ooch mit zoe een dink gedoh han, die nog neet ins inne ordentliche aedappel kos schelle; ich wil schwiege van schroebbe, schoere, bokse flikke, hoase stoppe, schteel inmake, de kow en de verke vore en nog hondert deel, wat al heem zoe te doe vilt. Dorum ooch zav ich tege hum: maak dich mer gouw oet der schtup, angesch hat et vuur dich geschelt. Heh wos went et mich gemint woeth, dat et dan neet zuver oeth zoog, en drum trok heh zonger woat of wies der sorel. En op die maneer schpiende ich ze allemole aaf. Umgelde loot ich mich neet. Neet mit prinsesse en neet mit roebbele. — Hat iehr ooch get van de schwatte zieh, woh doch zoe veul van gekalt wehd, in Rusland gezien, vroogde ich het ouwt. Ja heer, vuur uch de woorheed te zage, gezien han ich se neet, maar bin toch kot drah gewees en weet alles wie dat doh beschteet. An de schwatte sieh, doh is het woh de Kozakke woene en dat water is graad wie schterke bittere; nee nog peekschwatter, graad wie ink, evel et schmakt jus wie schterke bittere. De Kozakke zoepe dat ooch vuur schnaps en dat gieft die kehls ooch die couraasch, doh die het zoe vullig hant. En wie me huurt, brouwt der duvel zelf dat dink; maar loate vier dovan ophure; wat ich neet gezien en mitgemaakt han, vertel ich neet geer; want wat me maar zoe vertelt krit is veul geloge. Zoe jus bie der brank van Moskouw woar ich ooch neet beij, (angesch gebuurde het neet), drum dat ich niks dervan vertel. — Maar noe mot ich heevesch goon. De kow is schtief en angesch schleet mich der ovend drin. Wen ich zoe heevesch goon, vilt mich altied nog beij, wie vier oet Rusland weer in Hehle akome — doe woar gee hoes of het woar mit schwung en vane gezeert; zelfs an der kerktore sctook ing vaan. Ich kos et maar neet onger de mutsch krige en wool het gaar neet gleuve, dat dat allemole maat alling vuur mich gedoon woar woehde, doh ich dach, die angere hant ooch get verdeent, went ooch neet zoeveul es dich. — Op gen Heesberg schtonge al de luj, graad of went de processe van Bohle koom. Geen oat wief woar heem blieve. Vier woethe mit kruts en vaan aafgeholt: der pastoer, der burgemeester, der ganze gemeenderoad, de schuttereij, de schoelkinge, de meetjes in het wit gekleijd. En dat woar alles vuur mich gedoon; maar het schuntste dervan, op der Viehmaat schtonge de groete meetjes op in reij en

der burgemeester kunt beij mich en zeet: Koehp, dat is alles vuur dich gedoh woede; doe konst dich het schunste Hehlisch meetje oetzeuke. — Nee zaan ich, ich bin der Napoleon treuj blieve, ich verloot noe ooch ming Liesep neet. Ich reet mich los en loot alles im schtrik en direk noh het Liesep. Het woar graad de kow an et melke en houw e paar ooge zoe roeth wie inne kreeft gegriene, doh et how gedach ich heij mich ing van die oppene Viehmaat oetgezoch; maar peume ooch, mit Allerhilge woete vier getrouwt. Ich woeth noe waal van alle Hehlesche meetjes mit scheel ooge bezien, want ze houwe zich allemole drop geschpits vuur mich te konne kriege. Maar dat woar hun neet gelukt. 't Liesep, waal neet et schunste, woar mich et leefste. — Noe, adjuskes heer, zouwe vier os nog ins treffe, dan zal ich uch nog weer get van der kreeg durch doen, zag et ouwt en vertrok. — Deks han ich beij mien eege gedacht, zoewaal es iehr ooch zolt dinke: „zow dat ooch allemole woar zien!“

M. Kessels

Een portret met verrassingen

Bij het lange artikel van Prof. Munier in *Het Land van Herle* (1982, nrs. 1, 2 en 3) over „De benoeming van Dionysius Penners tot pastoor van de Sint Pancratius in Heerlen in 1792” plaatste de redactie ook een afbeelding van een portret van deze pastoor (nr. 2, blz. 29). Het originele schilderij is in het bezit van Mr. M.A.W. van Oppen te Bemelen¹. Bij nadere beschouwing blijkt dit portret allerlei verrassingen op te leveren, die de afgebeelde persoon treffend karakteriseren. In aanvulling op het artikel van Prof. Munier volgt hier nu een uiteenzetting, die de lezer moge beschouwen als vrucht van gemeenschappelijk onderzoek door de heren A. Corten, L. Augustus en ondergetekende.

Dit artistiek niet erg waardevolle schilderij vertoont aan de voorkant naast de afgebeelde pastoor Penners een wapen met onderschrift. In de bovenste helft van het wapenschild staat een veer afgebeeld, in de onderste een klapwiekende zwaan. Vergelijkt men hiermee de zegels op documenten, die van pastoor Penners bewaard zijn gebleven², dan valt op, dat de genoemde figuren

Schaal 1 : 2
Getekend door P. Delnoy.

op de zegels in een richting staan, die tegengesteld is aan die op het schilderij (zie beide afb., in nr. 2 en hiernaast)³. Onder het wapen staan allereerst de letters:

D.P.P. IN H., die wel zullen betekenen: Dionysius Penners, Pastor in Herle⁴. Daaronder staan de letters G.H.P. en het jaartal 1795, waarschijnlijk te beschouwen als de initialen van de schilder en het jaartal van ontstaan van het schilderij⁵. De in het wapen afgebeelde zwaan komt iets later nog eens voor. Daarnaast staat een wapenspreuk: TANGOR. NON TINGOR AB UNDAT. Als dit correct Latijn was, zou het moeten luiden:

Tangor, non tingor unda (of: undis), hetgeen zou betekenen: Ik word wel aangeraakt door de golven, maar er niet in ondergedompeld. Wel een typische leefregel in de benarde tijden waarin pastoor Penners leefde! Wanneer men echter vergelijkt met het zegel op de genoemde documenten, dan vindt men daar slechts: TANGOR NON TINGOR. Correct Latijn dus!

Het „sprekende” wapen met de veer en de klapwiekende zwaan brengt de beschouwer echter naamkundig gezien op een dwaalspoor. Het suggereert n.l., dat de naam Penners afgeleid zou zijn

van pen en dus zou betekenen: „zoon van de schrijver“⁶. Een andere afleiding geeft P. Peters: „zoon van de pandnemer“⁷. Een meer aanvaardbare verklaring -uitgaande van pan = brouwketel- is echter: „zoon van de pender of brouwer“⁸. Of pastoor Penners brouwers onder zijn voorvaderen mocht tellen, is mij onbekend.

Zover de voorkant van het schilderij. De grote verrassing komt echter op de achterkant. Onder dikke lagen vernis ziet men nog vaag een overgeschilderd portret, misschien een schetsstudie voor het later uitgevoerde? Op deze vuilbruine ondergrond staat -met penseel geschreven en met dezelfde krachtige neerwaartse halen, die zo kenmerkend zijn voor het schrift van pastoor Penners⁹- een hele reeks spreuken of levenswijsheden. We laten deze nu eerst in extenso en eventueel met de vertaling er bij volgen. Voor het nodige commentaar verwijzen we naar de toegevoegde noten.

A. In het midden, van boven naar beneden:

1. *En terrestris homo, [...] mas,
non foemina, pinxit.*

(Zie een aards mens, een ... man, geen vrouw, heeft het geschilderd)¹⁰.

2. *In imagine pertransit homo.*

Psalmus XXXVIII

V.7.

(In zijn uiterlijk (beeld) gaat de mens voorbij)¹¹.

3. *Cogita mori.*

Amen.

(Gedenk te sterven. Amen.)

4. *Dulcia dejectâ modulatur carmina linguâ
cantator cijgnus funeris ipse sui.*

Mart. XIII. 77

(Zoete gezangen vormt met verzwakte tong de zwaan, de bezinger van zijn eigen begrafenis)¹².

5. *Die Alten haben vorgewandt, dass die
Schwanen vor ihrem Tode eine liebliche*

Trauermusik hielten. Opinion para-

doxale, comme il me paroît. Je ne le crois pas.

Credat judaeus apella!

(Dat moge de Jood Apella geloven)¹³.

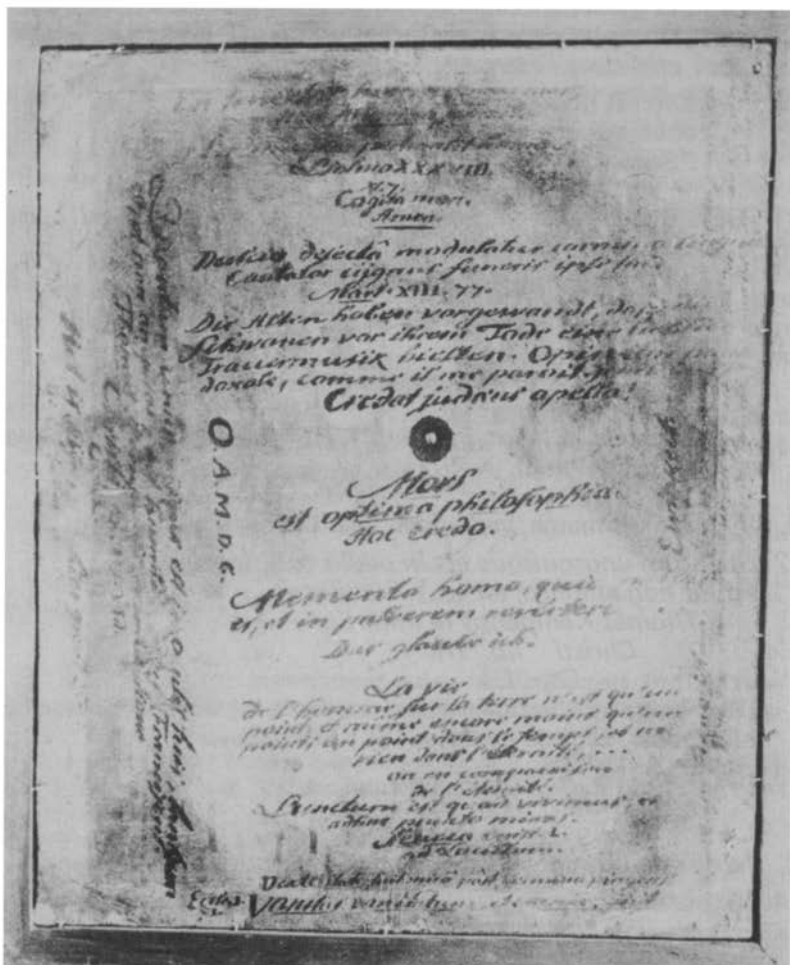
6. *Mors*

est optima philosophia.

Hoc credo.

(De dood is de opperste wijsheid. Dat geloof ik).

Naast deze spreuk staat links, van boven naar beneden geschreven:

O.A.M.D.G. = afkorting voor: *Omnia ad maiorem Dei gloriam.*
 (Alles tot meerdere eer en glorie van God).

Rechts staat, van beneden naar boven geschreven:

Ewigkeit.

7. *Memento homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteri[s].*
Das glaube ich.
 (Gedenk mens, dat je stof bent en tot stof zult wederkeren)¹⁴.
8. *La vie*
de l'homme sur la terre n'est qu'un

*point, et même encore moins qu'un
point; un point dans le temps; et un
rien dans l'éternité*

9. *Punctum est quod vivimus, et
adhuc puncto minus.*

*Seneca epist. L
ad Lucilium.*

(De tijd die wij leven is een punt en nog minder dan een punt).

10. *Dexteritate fuit mirâ post foemina pingens.*

(Raadselachtig! misschien: Zij was verbazend handig (en) later een schilderende vrouw).

11. *Eccle. 1.*

*.II. Vanitas vanitatum et omnia
vanitas.*

(Ecclesiastes 1,2 (nu: Prediker 1,2): IJdelheid der ijdelheden en alles is ijdelheid).

B. In de linker marge, van boven naar beneden geschreven:

12. *Quantum unusquisque est in oculis tuis, tantum
est, et non amplius, ait [...] Franciscus.*

*Thomas Kempensis in imitatione
Christi lib. III.
Cap. L.*

(Wat ieder in Uw ogen waard is, dat is hij werkelijk waard en niets meer, zegt de nederige (St.) Franciscus)¹⁵.

13. *Het is schijn, hier zijn:
De eer bederft de heer.*

C. In de rechter marge, van beneden naar boven geschreven:

14. *Memorare novissima tua et in aeternum non peccabis.*

15. *Denkt op uw uijtersten en gij zult
in der eeuwigheid niet
zondigen.*¹⁶

16. *Denkt an den Tod, an das Gericht, an
die Hölle und an das [...]*

Deze teksten werden al een keer geciteerd en vertaald in Van Oppen Nieuws 7 (1960), nr. 4, echter zonder commentaar. Onze behandeling wijkt overigens in enkele gevallen daarvan af¹⁷.

In het artikel van Prof. Munier hebben wij pastoor Penners reeds leren kennen als een eerlijk mens¹⁸, in de controversie met zijn kapelaan eerder bedeesd dan doortastend¹⁹, anderzijds edelmoedig en hulpvaardig bij het opnemen van de gevluchte Franse priesters²⁰, als het nodig was zelfs zijn leven veil hebbend voor

de zaak van God²¹. Een passage uit een brief van pastoor Penners aan secretaris Theunissen van het bisdom doet hem echter ook van een andere zijde kennen: het komt maar zelden voor, zo klaagt hij „de goûter un plaisir pur, qui ne soit mêlé d'aucune amertume”²². Hij is diep doordrongen van de betrekkelijkheid der dingen. En zo leren we hem ook kennen uit de spreuken op de achterkant van zijn portret. Bijna alle wijzen ze op de nietigheid van de mens. En misschien is het helemaal zo verwonderlijk niet, dat hij ze op de achterkant van zijn portret schreef. Het is, als wilde hij zeggen: Ik sta er wel voornaam en waardig op in mijn ambtsgewaad, maar de medaille heeft ook een keerzijde, het portret een achterkant! In deze somberheid is hij duidelijk een kind van zijn tijd, de benarde tijd van de Franse Revolutie en wat daaruit voortkwam.

Een „sprekend” portret, niet door een bepaalde artistieke waarde, maar eigenlijk „sprekend” in de letterlijke zin: door de levensbeschouwelijke toevoegingen.

W.J. Krüll

NOTEN:

1. De Van Oppens zijn geparenteerd aan de familie Penners. In 1883 huwde Joannes Wilhelmus van Oppen met Maria Elisabeth Penners (van Oppen-Nieuws, 4e jrg., okt. 1957). Een kopie van het portret (vervaardigd door J. Windhausen, die ook de kruiswegstaties in de St. Pancratius schilderde) bevindt zich in het bezit van de parochie. Afmetingen van het originele portret: 41 bij 52 cm.
2. O.a. een doopextract van 10 juni 1796, genoemd in een artikel van P. Peters in De Maasgouw 47 (1927), blz. 65. En een brief d.d. 24 dec. 1796 (Arch. St. Pancratiuskerk nr. 6, aanwezig in het GAH).
3. Heeft de schilder misschien met het zegelstempel in de hand spiegelbeeldig geschilderd?
4. En toch wel niet: Dominus Pastor Penners in Heerlen (zoals geopperd in van Oppen-Nieuws 7 (1960), nr. 4, blz. 244).
5. Men zou kunnen suggereren, dat een familielid de maker/maakster van het schilderij geweest is, maar de genealogie van de familie Penners biedt daarvoor geen aanknopingspunten (vgl. van Oppen-Nieuws, 4e jrg., nr. 4).
6. Vgl. P. Peters in De Maasgouw 47 (1927), blz. 66 en van Oppen-Nieuws, 4e jrg., nr. 4.
7. P. Peters, a.w.
8. Een panhuis was een brouwerij. De brouwer werd penner of pender genoemd. Deze naamsverklaring staat ook in het genoemde artikel van P. Peters, ontbreekt echter in het van Oppen-Nieuws. Interessant is in dit verband een aantekening op de eerste bladzijde van

het dagboek van pastoor Penners (van de hand van Jos Habets, of beter nog: van W. Goossens?). Daar staat n.l.: „De eigennaam Penners wordt afgeleid van het woord pan brouwketel; in de raadsnotulen der stad Maastricht uit het jaar 1532 wordt gesproken van de penner van St. Servaas, dat is de brouwer van het stift van dien naam. Penners is dus brouwer en Penners = brouwerszoon”.

9. Men vergelijkte het dagboek van pastoor Penners, in fotocopie aanwezig in het GAH (het origineel berust in het RAL te Maastricht).
10. Het is merkwaardig, dat hier ontkend wordt, dat een vrouw het portret geschilderd heeft, terwijl in spreuk 10 juist van een schilderende vrouw gesproken wordt.
11. Volgens de nieuwe telling is dit psalm 39.
12. Exact uit Martialis. Ook Aristoteles schrijft over de in zijn stervensuur zingende zwaan, maar Plinius ontkent het in zijn Nat. Hist.
13. Ontleend aan Horatius Sat. 5, 100. Daar echter vervolgend met „non ego”. Betekenis dus: Maak dat de kat wijs! De naam Apella zal wel een schertsnaam zijn.
14. De bekende woorden bij het askruisje op Aswoensdag.
15. Uit „De navolging van Christus” van Thomas à Kempis, het bekende meditatieboekje.
16. Spreuk 15 is een vertaling van spreuk 14. - De vier uitersten van de mens zijn: dood, oordeel, hemel en hel.
17. Bij de vertaling van de Latijnse teksten verleende Drs. J.C. Jagers uit Eindhoven bereidwillig hulp, waarvoor onze hartelijke dank.
18. Vgl. Het Land van Herle 1982, nr. 1, blz. 6 en 10.
19. Idem, nr. 3, blz. 53-54, 56 en 58.
20. Idem, nr. 3, blz. 56 (en noot 18).
21. In het oude huwelijksregister schreef hij op een los velletje papier: „Laus Deo soli. Prendrais-je la fuite comme un lâche mercenaire? Non: car je ne désire pas de vivre, je ne crains pas de mourir; ma vie et ma mort sont entre les mains du Seigneur. Que ce bon maître en ordonne selon sa miséricorde” (vgl. van Oppen-Nieuws 7 (1960), nr. 4, blz. 246).
22. Vgl. Het Land van Herle 1982, nr. 3, blz. 57-58.

Bij de honderdste sterfdag van Egidius Slanghen

In oktober 1982 is het honderd jaar geleden dat in Hoensbroek burgemeester Slanghen stierf. Niet alleen voor de geschiedschrijving van Hoensbroek, maar voor die van geheel Limburg had hij grote belangstelling. Bijna veertig publicaties, variërend van boeken tot kleine tijdschriftartikelen, zijn door hem geschreven over allerlei onderwerpen betreffende de regionale en lokale geschiedenis.

Egidius Slanghen werd geboren op 23 augustus 1820 te Hoensbroek. Zijn vader was Balthazar Slangen, landbouwer, zijn moeder Maria Ida Cremers, geboren in Oirsbeek. In de geboorte-akte

staat Gilis Slangen, maar in het bevolkingsregister van 1830 wordt als voornaam Egidius genoemd. Na de dorpsschool werd de jonge Slanghen op een internaat geplaatst te Glons (Glaaien) ten z.o. van Tongeren. Latijn leerde hij door zelfstudie. Zijn eerste werkkring vond hij als klerk bij de direkte belastingen en als medewerker van het kadaster te Hasselt, later te Maastricht.

In 1843 ging hij als rentmeester werken op kasteel Aldenghoor bij Haelen. Hier verrichtte hij opgravingen vlak bij de plaats waar de Romeinse gebouwen van Melenburg (tussen Horn en Buggenum) waren ontdekt.

In 1853 vinden we Slanghen terug in Hoensbroek, waar hij inwoonde bij zijn broer Karel. Bij K.B. van 11 maart 1855 werd Egidius Slanghen (met h achter de g; zo tekent hij in het vervolg de officiële stukken) benoemd tot burgemeester. Van 1861 tot 1867 was hij tevens burgemeester van Voerendaal. In 1874 huwde hij Joanna Catharina Franck die in 1841 te Schaesberg was geboren. Het huwelijk bleef kinderloos. Slanghen overleed op 12 oktober 1882 in het door hem gebouwde huis gelegen Kom 71, later bekend als Hotel Dortu in de Nieuwstraat. Volgens zijn bidprentje overleed hij „na eene langdurige afnemende ziekte, vroegtijdig gesterkt door de H. Sacramenten der Stervenden, met volle overgeving in Gods heiligen wil”. In de Limburger Cou-

*De plaaggeesten
en het meisje*

rier van 14 oktober 1882 lezen we dat hij een knap en waardig burgemeester was, wiens oordeel grote invloed had. Hij liet de wegen verbeteren en zorgde voor een nieuw schoolgebouw dat tevens als gemeentehuis diende.

De historicus Slanghen maakte vooral gebruik van niet uitgegeven bronnen. Men dient daarbij te bedenken wat hem voor ogen stond: het leveren van losse bouwstoffen voor een geschiedenis van Limburg. Wie de publikaties van Slanghen wil beoordelen, moet wel bedenken wat hij zelf eens schreef: „Met eene geringe hoeveelheid boeken en bewijsstukken, in eene afgelegen landelijke gemeente gezeten, kan het mijn voornemen niet zijn over de heerlijkheid Hoensbroeck, veel minder over het land van Valken-

burg, iets volledig te leveren."

Slanghen publiceerde de volgende werken:

1. Het markgraafschap Hoensbroeck gevolgd door geschiedkundige aantekeningen over het Voormalig land van Valkenburg, Maastricht 1859.
2. Bijdragen tot de geschiedenis van het tegenwoordige Hertogdom Limburg, deel I Sittard 1865, deel II Roermond 1878.
3. De Fransche Maire in Nederlandsch Kleed gestoken, Sittard 1867.
4. Bijdragen tot de geschiedenis van het tegenwoordige Hertogdom Limburg, Roermond 1878; dit boek is een bundeling van eerder verschenen artikelen.

Tussen 1869 en 1879 schreef Slanghen een aantal opstellen in de Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Duché de Limbourg; ze staan afgedrukt in de delen 6-7, 9, 14-16. Bovendien schreef hij in De Maasgouw 28 kleine artikelen in de jaren 1879-1882.

Als liefhebberij beoefende Slanghen de snij- en graveerkunst (zie afb.). Talrijke houtgravures van wapenschilden en schepenzegels, alsmede van grafstenen zijn door hem vervaardigd en versieren zijn boeken en artikelen. Vooral aandacht verdient zijn bijdrage over BankSchepen- of Gemeentezegels die hij samen met een aantal andere artikelen publiceerde in genoemde Publications 16, 1879, 3-250. In zijn testament liet Slanghen de bepaling opnemen dat uit zijn nalatenschap een som van f 6000 moest worden genomen tot stichting van een of meerdere studiebeurzen voor bloedverwanten of inwoners van Hoensbroeck tot het aanleren der oude talen. Overigens bestaat deze beurs tot op de dag van vandaag nog.

Zijn collectie autografen en handtekeningen schonk Slanghen bij testament aan het Rijksarchief te Maastricht. De collectie is geplakt in twee prachtig uitgevoerde albums die echter vele lege bladen tellen. Ze bestaat uit een groot aantal lakzegels, persoonlijke documenten, brieven enz. We noemen hier twee exemplaren. Er is een brief van de minister van binnenlandse zaken, Geertsema, van 28 febr. 1866, waarin deze dankt voor het toegezonden exemplaar van het boek over de geschiedenis van Limburg; verder noemen we de officiële ontslagbrief van een zekere Johannes Nickus, Capitein titulaire en Lieutenant effectief, ondertekend door stadhouders Willem V.

De tijden veranderen, Slanghen is al honderd jaar dood, zijn graf is verdwenen, zelfs de Gemeente Hoensbroeck is opgeheven. Daarom is het goed deze markante persoonlijkheid hier even kort te gedenken.

G.M.A. Pepermans

BERICHTEN

H.J. HOOFS, „HEERLERHEIDE EEN DORP VOL HERINNERINGEN.“

„Heerlerheide heeft zich door de jaren heen gekenmerkt als een gemeenschap waarin het verenigingsleven een belangrijke plaats heeft ingenomen.“ Met deze zin start de auteur het tiende hoofdstuk dat de titel meekreeg: De sekretaris kent geen vrije uren. Een duidelijke waarschuwing voor ieder die bestuurslid van welke vereniging of organisatie ook wordt!

Als er één ding is dat de lezer opvalt bij het lezen van „Heerlerheide een dorp vol herinneringen“, dan is het wel het bloeiende verenigingsleven in deze gemeenschap. Niet alleen in het verleden, maar ook nu nog. Op blz. 147 staan er 53 vermeld die op 1 januari 1980 geregistreerd waren.

Ook al is het boek geschreven naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de Koninklijke Fanfare St. Joseph, daarom heeft de auteur nog niet volstaan met alleen de geschiedenis van de fanfare. Het is het verhaal van een dorp vanaf 1840 tot 1982, waarin natuurlijk de fanfare een rol speelt.

Voor de geschiedenis van Heerlerheide een welkome aanvulling op de Schetsen uit de geschiedenis van Heerlerheide van H.A. Beaujean. Zeker een aanvulling omdat de aanpak van beide auteurs een verschillende is. Gaat H.A. Beaujean thematisch te werk en werkt hij per hoofdstuk een bepaald onderdeel af, H.J. Hoofs heeft voor de chronologische methode gekozen. Als een navolger van de oude annalisten verhaalt hij de gebeurtenissen per jaar.

Voor de liefhebber van lokale geschiedenis is dit boek een waardevolle aanwinst, met veel wetenswaardigs en goede illustraties.

Het heeft zijn weg naar die liefhebber overigens reeds gevonden, want de oplage was na enkele weken uitverkocht.

J.Jamar

WIM NOLTEN, „DE HOPEL ... EEN PLEKJE APART.“

(Drukkerij/Uitgeverij Eijdem's, Eijgelshoven.)

Zoals het snoepgoed voor de kinderen op St. Nicolaasavond, zo vliegen ons de laatste tijd de monografieën van grotere en kleinere leefgemeenschappen om de oren. Zij danken vaak hun ontstaan aan het feit, dat de beschreven plaatsen door de gemeentelijke herindeling hun zelfstandigheid verliezen en door middel van een geschrift een zeker eeuwigheidsleven trachten te verkrijgen. Helaas zijn zij niet altijd van een zodanig gehalte, dat zij de (amateur)-historicus kunnen bevallen, al moet worden toegegeven, dat de doorsnee bewoner der beschreven plaatsen, vooral ook door de soms talrijke afbeeldingen, er een zeker genoeg aan zal beleven.

De samensteller van het hier te bespreken werk zegt, dat hij tot arbeid is geïnspireerd door een artikel van onze hand, verschenen in de Maasgouw 97 (1978), kolom 33 e.v. Nu kan zo een mededeling wel als eervol voor ons beschouwd worden, maar wij slepen die ook mee als een last bij de bespreking van het boek. Toch hopen wij zo objectief mogelijk te blijven.

De auteur begint met een uitvoerig relaas over de historische hof Hopel, die

behalve de naam nagenoeg niets gemeen heeft met de hoofdinhoud van het boek. Die hoofdinhoud gaat over wat genoemd kan worden „de nieuwe Hopel”. De schrijver had kunnen volstaan met een globaal overzicht van de geschiedenis van de oude Hopelerhof. Hij had dan ook kunnen vermijden historische onjuistheden te vermelden. Zo bijv. de bewering, dat Johan van Anstel op 25 mei 1424 stierf (blz. 5 en 13). Vast staat enkel, dat Johans vrouw op genoemde datum weduwe was. De sterfdatum van Johan is tot nu toe niet te bepalen. Op blz. 8 lezen wij, dat ene Fredericus in 1311 de molen boven Eijgelshoven kocht. Die „ene Fredericus” was de proost van Kloosterrade (Rolduc). Hij kocht de molen niet, maar bouwde hem.

Ook de genealogie van Anstel had niet, althans niet zo uitgebreid, hoeven te worden opgenomen. De gegevens zijn kennelijk ontleend aan Dr. F.J. Leufkens, Genealogie van het geslacht Anstel. Deze genealogie, die meer dan 50 jaar geleden verscheen, is intussen verouderd en men moet nu zeker onderscheid maken tussen het eerste geslacht van Anstel en het tweede geslacht, dat bezit in de Hopel had. Er is geen enkele aanwijzing, dat leden van het eerste geslacht aldaar bezit hebben gehad.

De lijst van bezitters (blz. 13) is ook niet vlekkeloos. Over de overlijdensdatum van Johan van Anstel schreven wij boven al. Herman van Gusten is nooit bezitter van de hof in de Hopel geweest. Datzelfde geldt ook voor Kloosterrade (Rolduc).

Van blz. 15 tot 205 handelt de schrijver over de nieuwe Hopel. Dit deel zal voor de bewoners en ex-bewoners wel het meest interessant zijn, vooral omdat het rijk is verlucht met foto's. Aan dit deel moet de schrijver zeer veel arbeid besteed hebben. Vooral de opgenomen genealogieën moeten bij het opstellen veel tijd gekost hebben. Men kan goed zien, dat in de nieuwe Hopel mensen uit vrijwel alle Europese landen hebben gewoond; zelfs een in de USA geboren bewoner komt opdagen. Genealogen die op zoek zijn naar buitenlandse kwartieren wordt aangeraden het werk te raadplegen, hetgeen vergemakkelijkt wordt door een gelukkig aanwezig alfabetisch register op de persoonsnamen.

Jammer dat er nogal wat slordigheden zijn blijven staan in dit deel. Wij noerden o.a.: op blz. 28 is achter 467 het woord bladzijden weggevalen; op blz. 29, 8ste regel van boven, „naast hun” moet zijn „naast hen”; blz. 39 regel 4 „de” St. Elisabeth-Gesticht moet zijn „het” St. Elisabethgesticht; op blz. 124 zal Ohao moeten worden vervangen door Ohio; de Latijnse vermelding blz. 132 bij VIII zal evenals de vermelding van de voornaam bij VII op foutieve lezing van het oorspronkelijke stuk berusten: bij VIII zal vermoedelijk moeten worden gelezen: prope Coloniam Agrippina en de voornaam bij VII als Guilielmus; op blz. 138 staat te lezen: „o.l.v. de heer de Jong, Pluis en Spierts en in samenwerking ...”. Waren Pluis en Spierts geen heren? Op blz. 142 worden enkele gevonden oude papieren vermeld. Dan staat er: „Als laatste vermelden wij de vondst van een nieuwjaarsgroet ... dato 31 dec. 1914”. Ongeveer 11 regels later wordt toch weer een tekst afgedrukt uit 1917.

Het boek is goed uitgegeven. De omslag is zinvol versierd met afbeeldingen van de vlaggen van de in de Hopel residerende of geresideerd hebbende nationaliteiten. De kwaliteit van de afbeeldingen is niet altijd goed. Dit was echter niet te voorkomen nu de schrijver ook kiekjes opnam van amateur-fotografen, die dan wel gebrek aan vakmanschap verraden, maar toch ook weer hun eigen charme hebben.

† H.J.M. Frusch

IN MEMORIAM H.J.M. FRUSCH

Een paar weken voor zijn 73ste verjaardag overleed onverwacht te Kerkrade Henri Frusch, een van de trouwste leden van de Werkgroep Het Land van Herle. Hij was een regelmatige bezoeker van de maandelijkse werkvergaderingen, waar hij op zijn tijd een heldere uiteenzetting gaf over een historisch thema, altijd kritisch luisterde en een waardevolle bijdrage aan de discussie leverde. Reeds als 14-jarige had hij een sterke belangstelling voor de geschiedenis, hoewel hij zijn beroep zocht in het belastingwezen. Midden in de Tweede Wereldoorlog kwam hij naar Kerkrade, waar hij jarenlang hoofdcontroleur was bij de directe belastingen. De grote interesse voor historische zaken bleef hem eigen; als een echte liefhebber bracht hij een omvangrijke geschiedkundige bibliotheek bijeen, vergaarde notities uit archieven, verdiepte zich in de geschiedenis van het Land van Rode en van Kerkrade in het bijzonder, schreef erover in de lokale pers, zodat hij al spoedig gold als kenner van de plaatselijke geschiedenis. Telkens werd hij aangezocht om feesten en gebeurtenissen historisch te belichten; voor Kerkraadse leerlingen en studenten die werkstukken of scripties over een historisch onderwerp moesten maken, was hij dé vraagbaak.

Henri Frusch deed dit alles graag en zorgvuldig. Hij was niet de heem-historicus van de aardige verhalen en de aangedikte geschiedenissen, hij nam niet slaafs over wat al eens geschreven was, maar ging op zoek naar de bronnen. Hij bestudeerde de oude documenten, vergeleek ze onderling en trok op scherpzinnige wijze zijn conclusies. Daarenboven schreef hij zijn artikelen in een zeer verzorgde stijl en heldere bewoordingen; hij bleef niet bij het plaatselijke hangen, maar verduidelijkte het lokale vanuit de algemene geschiedenis. Als voorbeelden mogen gelden zijn „Schets van de geschiedenis der schutterij St. Sebastianus” en zijn betoog over het geslacht der Heren van Anstel te Kerkrade dat in de 14e eeuw werd opgevolgd door een ander geslacht dat dezelfde naam ging voeren (Uit Kerkrade's Verleden 1967, 1-41). Heel spits heeft hij aangetoond dat er nooit een graafschap Amstenrade heeft bestaan, maar een graafschap Geleen (Land van Herle 1962, 62-69). In de week voor zijn dood stuurde hij de redactie van het Land van Herle nog een bespreking van het boek over de Hopel (zie hiervoor).

Om zijn historische deskundigheid was hij lid van de Straatnamencommissie te Kerkrade, en voorzitter van de Stichting Fontes Rodenses, die de bronnen voor de geschiedenis van het Land van Rode opspoorde en laat bewerken. Door zijn dood is er een grote leemte gevallen in het kleine groepje dat de geschiedenis van Kerkrade bestudeert.

L. Augustus

BIJEENKOMSTEN WERKGROEP „HET LAND VAN HERLE“

8-3-1982: Vrije onderwerpen: „De kwestie Onderbanken“ en „Nadere gegevens over de groei van het gehucht Hopel“.

5-4-1982: De heer ir. J.C. Schlösser over „Industriële archeologie“.

10-5-1982: De heer Prof. Dr. A. Blok over „Onderzoek betr. de Bokkerijders“.

14-6-1982: Bezoek aan het Spaans Gouvernement te Maastricht. Rondleiding door de heer mr. Th. Minis.

13-9-1982: De heer A. Corten over „Moeilijkheden bij het vaststellen van de nieuwe gemeentewapens“, de heer drs. E. Ramakers over „Grepn uit de uitwendige geschiedenis van de Limburger Koerier 1846-1944“ en over „Het verschijnsel edities bij Maastrichtse en Heerlense kranten vanaf 1945“.

11-10-1982: de heer dr. A. Fl. Gehlen over „Opkomst van een stedelijke rechtskring te 's-Hertogenrade“, de heer drs. J.T.J. Jamar over „Het gemeentewapen van Heerlen“ en over „De leeuw in het Limburgse provinciewapen“.

8-11-1982: Kort bezoek aan de exposities „Oudheid op reis“ in het Thermenmuseum o.l.v. de heer drs. J.T.J. Jamar. - De heer N. Eussen over „Heerschappij, bestuur en territoriale vorming in het land van Swentibold“.

13-12-1982: Voortzetting van de spreekbeurt door de heer N. Eussen (zie 8-11-1982). - De heer A. Corten over „Het gemeentewapen van Wittem“.

L.G.O.G. KRING HEERLEN

2-2-1982: Lezing door mevr. mr. W.E.S.L. Keijser-Schuurman: „Maastrichts zilver“.

16-2-1982: Lezing door de heer J.S. Glaser: „Het antieke Thera“.

24-3-1982: lezing door de heer drs. F.P.M. Francissen: „Pompeji in de bloemen. Planten in Romeinse wandschilderingen“.

27-4-1982: Lezing door de heer A.H. Salden: „Het Ahrdal en Limburg“.

1-5-1982: Excursie naar het Ahrdal.

12-6-1982: Excursie naar het graafschap Loon.

5-10-1982: Lezing door mejuffrouw D. Houbrechts: „Hellas' Goden en mensen“.

9-10-1982: Excursie naar Brussel: Tentoonstelling „Hellas' Goden en mensen“.

6-11-1982: Rondleiding door de heer drs. J. Jamar door de tentoonstelling „Oudheid op reis“ in het Thermenmuseum.

13-11-1982: Congres van de vereniging voor Limburgse dialect- en naamkunde in het Thermenmuseum. Thema: „Taalgrensvorming in Zuid-Limburg“. Sprekers: dr. L. Kremer over „De verhouding cultuurtaal-dialect“, dr. M. Gysseling over „Taalwisseling in de Zuidlimburgse toponymie van de late prehistorie tot in de Karolingische tijd“, drs. P. Goossens over „Oude taalgrensvorming en Latinitas-elementen in Oost-Limburg“ en lic. J. Cajot over „Nieuwe taalgrensvorming aan de oostgrens“.

16-11-1982: Lezing door de heer prof. dr. W. Munier: „Het einde van het simultaneum in Beek, Gulpen, Heerlen en Meerssen na het begin van de Belgische opstand (1830)“.

14-12-1982: Diavoordracht door de heer drs. P. Boyens: „Drie jaar stads-kernonderzoek te Maastricht“.

Kroniek

1982

- 1 sept. Benoeming van Lou Maenen uit Margraten tot directeur van de Stichting Samenlevingsopbouw Oostelijke Mijnstreek (S.O.M.), Heerlen.
- 2 - 5 sept. Viering 75-jarig bestaansfeest van harmonie „Sint David“, Voerendaal; tevens huldiging jubilarissen.
- 4 sept. Officiële opening van gerestaureerde Weltermolen, Welten-Heerlen, door burgemeester J.A.M. Reijnen.
- 4 sept. Aanbieding eerste exemplaar van geschiedenisboek „De Hopel ... een plekje apart“ van de auteur Wim Nolten, Heerlen, aan de oudste inwoner van de Hopel, Eygelshoven-Kerkrade, de 87-jarige mevrouw Juliana Pihler-Bobeck.
- 6 sept. Officiële opening van nieuw gebouw Regionaal Instituut Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg Oostelijk Zuid-Limburg (R.I.A.G.G.), Heerlen, door de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne mevr. Gardeniers.
- 7 sept. Officiële opening nieuw gebouw Gewestelijk Arbeidsbureau Oostelijke Mijnstreek, Putgraaf 210, Heerlen, door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Lou de Graaf.
- 10 sept. Officiële opening van vijfde en tevens grootste tentoonstelling „Astronomie voor iedereen“ in het gebouw van de Stichting Volkssterrenwacht „Hercules“ te Heerlen door deputé Werner Buck.
- 10 sept. Officiële opening van het totaal gemoderniseerde gebouwencomplex Sint Elisabethkliniek/Vroedvrouwenschool, Zandweg 180, Heerlen, door Heerlens burgemeester; tevens ontvangt geneesheer-directeur dr. R.J.J. Omers de onderscheiding Officier in de Orde van Oranje Nassau.
- 10 - 12 sept. Viering 50-jarig bestaansfeest van scoutinggroep „Montfort“, Hoensbroek-Heerlen.
- 12 sept. Afscheid van de laatste drie paters Lazaristen van Parochie Christus Koning-Judas Taddeus te Nieuw-Einde-Heerlen; de paters Lazaristen zijn ruim 60 jaar in deze wijk werkzaam geweest.
- 17 sept. Afscheid van H.J. Koolen, directeur van de Stichting Limburgse Opleiding voor Fysiotherapie en andere Paramedische beroepen, Heerlen, in verband met pensionering. Tevens kennismaking met zijn opvolger A. van Giessel.
- 19 sept. Officiële overdracht kostbare kroonluchter aan het kerkbestuur van de Petrus en Paulusparochie te Schaesberg-Landgraaf door Graaf Heino van Schaesberg-Tannheim.
- 24 sept. Officiële opening nieuwe basisschool „Klimop“, Zeslandenstraat 1, Nieuw-Einde-Heerlen, door de inspecteur van het lager- en kleuteronderwijs P. Möller.
- 25 sept. Officiële opening „Sportpaleis Hendriks“, Heerlerweg 154, Hoensbroek-Heerlen, door J. Hendriks senior.
- 29 sept. Officiële opening nieuwe gebouw van accountantskantoor Klynveld Kraayenhof & Co., Vlotstraat 10, Heerlen, door directeur ir. P. Niessen van het L.I.O.F..

- 30 sept. Officiële aanbieding eerste fotoboek „Voerendaal Vroeger“ door de 92-jarige Jean Habets aan burgemeester Hub Strous van Voerendaal.
- 1 okt. Officiële opening „Steenkoolinventarisatieproject“ van het Geologisch Bureau, Voskuilenweg 131, Heerlen, door Heerlens burgemeester.
- 2 okt. Installatie van Mathieu Hanneman als pastoor van de Christus Koning-Judas Tadeusparochie te Nieuw-Einde-Heerlen.
- 2 okt. Opening tentoonstelling „Oudheid op reis“ in het Thermenmuseum te Heerlen.
- 3 okt. Viering 50-jarig bestaansfeest van scoutinggroep „Kapelaan Berix“ te Heerlen.
- 7 okt. Installatie gemeentelijk politiekorps Landgraaf door burgemeester J.L.J.M. Coenders.
- 9 okt. Huldiging van de actrice Jeanette Bus, lid van speelgroep „Sint Ardalion“ te Hoensbroek-Heerlen in verband met haar 30-jarig jubileum; zij ontvangt de Jef Schillingsprijs 1982 en de zilveren Rederijkersspeld van de Limburgse Federatie van Amateurverenigingen.
- 10 okt. Installatie van dr. Achille Romani als pastoor van de Pius X-parochie te Molenberg-Heerlen; hij komt in de plaats van pastoor A. Corbey.
- 12 okt. Viering 40-jarig onderwijsjubileum van J.W. Heinen, directeur M.A.V.O.-school Sint Clara, Diepenbrockstraat 15, Heerlen.
- 22 okt. Afscheid van J. van de Bunt uit Brunssum, directeur van 's Rijks Belastingen in Limburg. Tevens kennismaking met zijn opvolger J. van de Ven.
- 23 okt. Viering 50-jarig bestaansfeest van postduivenvereniging „De Postduif“, Welten-Heerlen; tevens huldiging jubilarissen.
- 23 okt. Viering 40-jarig priesterjubileum van pater Piet Konijn, rector van het De Weverziekenhuis te Heerlen.
- 23 - 24 okt. Viering 50-jarig bestaansfeest Nederlands Hervormde kerk, Tempusplein 14-17, Heerlen.
- 29 okt. Viering 40-jarig bestaansfeest van Stichting Gezondheidszorg Brunssum, Hoensbroek en omgeving. De 74-jarige voorzitter P. Remmen ontvangt de erepenning in zilver van de gemeente Brunssum.
- 29 okt. Officiële feestelijke opening nieuwe gemeenschapshuis „D'r Biese Gatz“, Hoensbroek-Heerlen, door wethouder Jo Andriesma.
- 31 okt. Officiële opening van internationaal korenfestival in Stadschouwburg Heerlen door Heerlens burgemeester.
- 1 nov. Benoeming van de 40-jarige Hans Pannemans uit Heerlen tot directeur van de Stichting Creatief Centrum Oostelijk Zuid-Limburg (C.C.O.Z.L.), Heerlen.
- 6 nov. Officiële feestelijke opening nieuwe wijkgebouw „De Steenberg“, Schuinstraat 2a, Hoensbroek-Heerlen, door wethouder Jo Andriesma.
- 7 nov. Installatie van pater A.J.H. Duynstee o.f.m. als pastoor van de H. Antonius van Paduaparochie Beersdalweg 64, Vrank-Heerlen.

- 7 nov. Afscheid van H.J. Vaessen, pastoor van de H. Drievuldigheidsparochie, Rimburch-Landgraaf; hij gaat met emeritaat. Tot zijn opvolger wordt pater Frankort uit Brunssum benoemd.
- 10 nov. Benoeming van eerste luitenant W.G.A. van den Ham tot commandant van de Koninklijke Marechausseebrigade te Heerlen; hij volgt adjudant J.H. Loogman op die sinds 1980 deze functie waarnam.
- 13 nov. Officiële feestelijke opening nieuwe basisschool „De Voëgel-sjtang“, Kloosterstraat 2a, Hoensbroek-Heerlen, door wethouder Coen Niesten.
- 16 nov. Overlijden van de 72-jarige H.J.M. Frusch uit Kerkrade, lid van de werkgroep Historische Kring „Het Land van Herle“ en voorzitter van de Stichting Fontes Rodenses.
- 18 nov. Promotie van de 37-jarige Heerlenaar Jan Cremers tot doctor in de geneeskunde aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen op het proefschrift „Operatieve darmverkorting bij ziekelijke zwaarwichtige personen“.
- 18 nov. Promotie van de uit Heerlen afkomstige en in Leiderdorp wonende J.M.M. Houppermans tot doctor in de letteren aan de Rijksuniversiteit van Groningen op het proefschrift „Raymond Roussel, Ecriture et désir“.
- 23 nov. Officiële opening eerste nieuwe kantoorpand Open Universiteit, Valkenburgerweg 167, Heerlen, door gouverneur dr. J. Kremers.
- 26 nov. Plaatsing van mijnmonument te Brunssum, bestaande uit schacht-wiel van de voormalige staatsmijn Emma.
- 26 nov. Officiële opening tentoonstelling „Een beetje vrede“ met kerst-kribben uit vijf werelddelen in het Thermenmuseum, Heerlen, door de voorzitter bestuurscommissie Thermenmuseum, dr. A. F. Gehlen. Dit is tevens het begin van een aantal festiviteiten rond het 5-jarig bestaan van het Thermenmuseum en als verlengstuk van éérste kerstmarkt in centrum Heerlen.
- 27 nov. Officiële feestelijke heropening vernieuwde parkeergarage onder winkelcentrum „Het Loon“, Heerlen, door wethouder Hub Savelsbergh en stadscarnavalsprins John I van Heerlen.
- 27 nov. Officiële opening nieuwe basisschool „De Schacht“ Heerlerheide-Heerlen, door zuster Marita van de H. Harten van Jesus en Maria.

De redactie -waarin de plaats van dhr. J.J. Ros nu wordt ingenomen door dhr. M. Huppertz- wenst haar lezers een ZALIG KERSTFEEST en alle goeds voor 1983 toe.

Register op de inhoud van de jaargang 1982

aflevering 1, januari/maart

De benoeming van Dionysius Penners tot pastoor van de Sint Pancratius in Heerlen in 1792 (door W.A.J. Munier)	1
Bij het verschijnen der geschiedenis van Ubach over Worms (door L. Augustus)	16
Kroniek	23

aflevering 2, april/juni

De benoeming van Dionysius Penners tot pastoor van de Sint Pancratius in Heerlen in 1792 (vervolg) (door W.A.J. Munier)	25
Wegkruisen in Simpelveld anno 1979 (door F.M. Hub Senden)	37
Romeinse pannengraven aan de Geerstraat te Heerlen (door J.K. Gielen)	47
Berichten	
- Cursus paleografie	50
- Mutatie	50
Kroniek	51

aflevering 3, juli/september

De benoeming van Dionysius Penners tot pastoor van de Sint Pancratius in Heerlen in 1792 (slot) (door W.A.J. Munier)	52
Honderd jaar „Der Koehp va Hehle“ (door C.J. Hoenkamp)	65
Kroniek	75

aflevering 4, oktober/december

In hoeverre is „der Koehp va Hehle“
een historisch persoon?

(door L. Augustus) 77

Een portret met verrassingen

(door W.J. Krüll) 85

Bij de honderdste sterfdag van
Egidius Slanghen

(door G.M.A. Pepermans) 91

Berichten

- H.J. Hoofs, „Heerlerheide een dorp vol herinneringen

(Boekbespreking door J. Jamar) 94

- Wim Nolten, „De Hopel een plekje apart“

(Boekbespreking door H.J.M. Frusch) 94

- In Memoriam H.J.M. Frusch (door L. Augustus) 96

- Bijeenkomsten werkgroep

Het Land van herle 97

- L.G.O.G. Kring Heerlen 97

Kroniek 98